

مجله فرهنگ

شماره : ۶

مهر - آگستوس ۱۹۲۷

شماره

دارالفنون

ادبیات فارسی و فلسفه

فلسفه ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیا ، ادبیات

ایکمی آید بر نشر اول نور

مدرجات

عقل منطقی ، وجدان منطقی		خلیل نسیمی
فلسفه اصطلاحی		»
ابتدائی ذهنیت		»
روصونک فلسفه سی		اسماعیل صفی
سقراط		محمد عزت
آمریکاده اجتماعیات تدریساتی		»
تورک فیلسوفی فارابی		از میرلی اسماعیل صفی

استانبول - دولت مطبعه سی

۱۹۲۷

فلسفه اصطلاح‌حلی

— ۳ —

Transcendental, Immanent

فلسفه اصطلاح‌حلی آراسنده اک مهم کلمه‌لرندن بری immanent واونک مقابلی اولان Transcendental در . واقعا برده Transcendent کله‌سی وارسه‌ده بو کله وقتیه اسقولاستیکلر طرفندن ایممانانه مقابل اوله‌رق قوللانیلمش ایسه‌ده‌صوکره‌دن اهمیتنی قایب ایتیش، واصل ترانسساندانتال کله‌سی ایممانانه مقابل اوله‌رق استعمال ایدلمه‌یه باشلانمیشدر: « .. اسقولاستیکلر وارلق ، وحدت قیلندن و ، داها دوغروسی، جنس اولیان هرشیئه اطلاق اولنان مدلوللره ترانسساندان دیرلردی. بو کون بونلره کلی مفهوم‌لر Idées universelles دینیلیر . » [۱]

« .. ترانسساندان مستعمل لسانده علی‌العاده معرفت‌لرک ومفهوم‌لرک فوقه چیقمش اولان هرشیئه دبیر : بویله‌جه ترانسساندانت بر فیزیق‌دن ، ترانسساندانت بر ریاضیه‌دن ، ترانسساندانت بر فلسفه‌دن ، حتی بر شعردن بحت اولنور . قانتک خصوصی لساننده بو لفظ تجربه‌نک معاوتی اواقسزین‌لده ایده بیلجه‌جکمزى ظن ایتدیکمز هر معرفته اطلاق اولنور ، بو معرفت محضی عقلک تنقیری مؤلفنه کوره تماماً خیالیدر . » [۲]

شیمدی اصل ایممانان و ترانسساندانتال کله‌لرینی تدقیق ایدلم . بو کله‌لر صوک زمانلره قادر او قادر اهمیتلی کوزوکیه بیلردی . فقط اجتماعیاتک زمانمزه کوردیکمز انکشافیه فلسفه‌ده وبالخاصه اجتماعیاتده فوق‌العاده اهمیت قازانمیشلردر . دینه‌بیلیرکه بو کون بو کله‌لرک دلالت ایتدیکی معنالر ا کلاشیلمدجه فلسفه واجتماعیاته عائد برچوق مسئله‌لر ایضاح ایدیلهمز ، وایضاح ایدلمش اولمازلر . مثلاً ترانسساندانتال کله‌سنک « متعال » کله‌سی ایله ترجمه‌سی هیچ بر معنا افاده ایتمز . متعال اولسه اولسه Suprême یاخود Supérieur

[۱] Vocabulaire philosophique.

[۲] Dictionnaire des sciences philosophiques.

کبی بونوعدن اولان کلهلرک مقابلی اوله رق قوللانیله بیلیر . حالبوکه ترانستاندانتال کله سنک « علویت » معناسنی افاده ایدن بونوعدن اولان کلهلر ایله هیچ برمناسبتی یوقدر .

ایمانان « بر جوهردن یا خود بعضی حدوددن خارجه چیقما یاندر . بوکله اولا روحیاته عائد برمعناده اکلاشیلیمش اولدیغندن انسانی تأثیرلردن باشقا برمعناده اصلاً قوللانیلمازدی . ایمانان بر تأثیر دییه خارجه بر تأثیری اولمایان ، حدودی بالذات اوتأثیری ایقاع ایدن موجودده بولونان بر تأثیر اکلاشیلیردی ، بالعکس انتقالی بر تأثیر دییه شعورله حدودندن طاشان وخارجی محصله لرله ظاهر اولان بر تأثیر اکلاشیلیردی . همان همان عینی معناده اوله رق الهیاتجیلر دیرلرکه خالق اوغلنی وروح القدسی ایمانان بر تأثیر ایله تولید ایتدی ، وکائناتی انتقالی بر تأثیر ایله خلق ایتدی .

داها صو کرا عینی لفظ مابعدالطبیعی برمعناده آلمه یه باشلادی ، و اثرلره دکل علتلره انسانه دکل الله اطلاق اولونمه یه باشلادی . (اسپینوزا دیرکه الله هرشیده ایماناندر ، انتقالی دکلدر ؛ یعنی وار اولان هرشی اللهده واردر ؛ الله ایله کائنات آراسنده جوهره عائد بر فرق یوقدر . . .)

.. نهایت قانت متقدم معنالر یرینه تماماً یکی صرف منطقی بر معنا اقامه ایدرک محض مدرکه نك مدلوللرینی ایکی طرزده استعمالی تفریق ایدر : بری ایمانان ، واو کا کوره تجربه نك مختلف معطالرینی کندی آرالرنده تألیف وتنسيق ایتک ایچین استعمال اولندیغنی وقت ، صرف شعور ایله یا خود علم ایله ادراک ایتدیکمز حادثه لره اسناد ایتدیکمز وقت معقول بر استعمال اولور . بالعکس ترانسساندان ، بومدلولر واسطه سیله تجربه نك فوقنه ، بذاته موجودک معرفتنه واصل اولمق امید واهیسیله ، بوتون حادثه لرک فوقنه حقیقلمه یه نشبث ایدلدیکی وقت غیر معقول بر استعمال اولور . » [۱]

« ایمانان موجودده متمکن اولاندر . انتقالی *Transitoire ou Transitif* یا خود ترانسساندان مقابلیدر . تک وجودجیلک الهی کائناتده ایمانان ، یعنی کائناتک جوهریله ممتزج تلقی ایتمکدن عبارتدر ؛ خالق بر الله تلقی ایدن مذهبه ، الله عالمده ترانسسانداندر . قوتجیلک قوتی موجودده ایمانان ، یا خود موجود ایله قوتی عینیشمش تلقی ایتمکدن عبارتدر ؛ میخانیکجیلکده قوت انتقالی ، یعنی بر موجوددن دیگر موجوده کچر تلقی

ایدلشدر . ذهن ایمانان بر فعالیتدر ، اراده ایسه ، هیچ اولمازسه جسمی تحریک ایتدیکی وقت ، انتقالی بر فعالیتدر » [۱]

ایشته ایمانان کلهسی بو معنایه کلیر .

ترانسساندانتال کلهسنه کلنجه « . . قانتک کلهسیدر . ترانسساندانتال دیه بن قبلی اولان عمومی بر شرطی کوستره نهمدهیه دییورم ، یالکز بو شرطک آلتنده اشیا عمومیتله بزم معرفتمزک موضوعی اوله بیلیرلر . » (Critique du Jugement intred, V.) بویلهجه محض صمدلر (مکان وزمان) مقوله لر ، مدرکه نك عمده لری ، ترانسساندانتال مفهولر بر طاقیم قبلی صورتلردر که معرفتک تجربی اولان معطالری بوضورتلر داخلنده انتظامه کیررلر ، بوضورتلر اولمقسزین بومعطالردوشونولمش اوله مازلر . » [۲]

« قانت ترانسساندانتالی منشأی بالذات مدرکه مزک اساسنده بولنان ذهنک هر عنصری ضفندن عد ایدر ؛ یعنی قبلی اولان هر کلی مفهوم وهر حکم که تجربه نك دائره سنی تجاوز ایتمه مکله برابر تجربه نك شرطیدر ، وداثما فلان وفلان جزئی واقعنه نك فوقه صعود ایدر . ترانسساندانتال فلسفه قبلی اولان بوتون بولکی مفهوملرک وحکملرک خصوصی بر صورتده تبغنی استلزام ایدر ترانسساندانتال کلهسی آمپیریک کلهسنه یاخود تجربه نك موضوعنه خاص اولان هر شیئه ، منحصر آحواسه اسناد اولنان هر واقعیه مقابل طوتولمشدر . » [۳]

ایمدی بر حادثه نك ترانسساندانتال اولمسی ، حادثه نك تجلی ایتدیکی موجودده او حادثه نك اوموجودک اصلندن ، موجودندن ، بذاته کندن نشأت ایتیوب باشقابر موجوددن ، خارجدن اوموجوده انتقال ایتسیدر . بناء علیه کنديسنه انتقال ایدن حادثه نك ظهوری مکانی اولان بوموجوده نسبتله ، اوته کی موجودک ، خارجه اولوب کنديسنه حادثه انتقال ایدن موجودک علوی اولمسی یاخود سفلی اولمسی نظر اعتباره آلتماز . ألویررکه حادثه ، کندنده تجلی ایدن موجودک خارجنده باشقا بوموجوددن اوموجوده کچمش اولسون .

ایمانان ایسه بونک تماماً عکسیدر . حادثه نك تجلی ایتدیکی موجودده او حادثه اوموجودک اصلندن ، جوهرندن ، بذاته کندن نشأت ایدر ؛ او حادثه اوموجودک جوهرنده داخلدر ، باشقا بوموجوددن ، خارجدن انتقال ایتمش دکدر .

[۱] Cictionnaire des sciences dphilosophipus .

[۲] Vocabulair philosophique.

[۳] Dictiamairs des sciences philosodhique

ترانساندانتال کله سی واقعا قانت طرفندن فلسفه یه ادخال ایدلمش ، فقط دلالت ایتدیکی معنا مثبت اوله رق تصریح ایدیله مه مشدر . [۱]
 بو ایکی مدلولی تمامیه کوستره جک مثالر « شعور » ایله « وجدان » در . فردیتیزک کندنن صادر اولسی ، و هر روحی حادثه ده بذاته مندیج بولنسی اعتباریه شعور ایمانان بر حادثه در . حالبوکه وجدان شیخه یتیزه خارجدن انتقال ایتسی ، فرده جمعیتک بر معطاسی اولق اعتباریه ترانساندانتال بر حادثه در .

بو کونکی فلسفه و اجتماعیات لسانده بو کله لک صراحتله بو معناله کلدگری بو کونکی اثرلده تماماً کوزو کور . بن یالکز شو ایکیسینی ذکر ایتمکه اکتفا ایده جکم : « ... احتوا ایتدیکی شیلرک کافه سی خصوصی بر شرفه و حیثیه مالک کیدر که بوسایه ده بزم تجربی اولان فردیتلریمزک اوسمتنه یوکسلیرلر ، و برنوع ترانساندانتال برشأنیت اکتساب ایدرلر .. » [۲]

« ... بوضورتله مراسم واسطه سیله توتهم نوعی اوزرینه اجرا ایدلمش اولان تأثیر بلاواسطه اولمه دن داها فضله در : بو تأثیر ایمانان در ... » [۳]

شمدی برده بزم قدیم مدوناته کوردو کمز برانی و جوانی کله لرینی تدقیق ایدلم . بو کله لر اسکی کیما و فلسفه کتابلرنده ایمانان و ترانساندانتال کله لری کی بری موجودک کندنده ، داخلنده بولنان خاصه لر ؛ دیگرکی موجوده خارجدن انتقال ایدن خاصه لر معناسنه قوللانیلیر .

« ... (جوانیسینی اصلاح ایدنک الله برانیسینی دو اصلاح ایدر) سلیمانک سوزیدر . برانی قیاسه مخالف اوله رق برک نسبتیدر ... بوسوزک معناسی : دروتنی اصلاح ایدن کیسه نک الله ظاهرینی ده اصلاح ایدر دیمکدر ... » [۴]

« ... جوانی شاذ اوله رق الف ونونک زیاده سیله جوک نسبتیدر ، روحانی کی . بونک مقابلی برانیدر ... اؤک جوانیسی داخلیدر .. بونک مقابلی برانیدر ، خارجی دیمکدر ... » [۵]

[۱] قانت اجماعی حادثه لک نوعی سه زمش ، فقط ماهیتلرینی تعیین ایده بیلمش دکدر .

[۲] Durkheim, Education morale.

[۳] Lévy-Bruhl, Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures.

[۴] تاج العروس

[۵] محیط المحيط

«... برانی معجزه جهتندن تصدیق واقع اولماسی یالکیز جمهوره مخصوص بر یول
کی کورونور...» [۱]

«... برانی اولان خاصه یی آز برسی ایله جوانی برحاله قویق ممکن اولور...» [۲]

ایشته بوکون فلسفه واجتماعیاتده یوقاریده بیان ایتدی کمز معناده اولارق قوللانیلان
ایمانان و ترانسساندانتال کله لرینک تام مقابلی اوله رق لغت معناسندن استعاره ایدیلهرک بزم
قدیم فلسفه و کیمیاده استعمال ایدلمش اولان برانی و جوانی کله لرینی بولیورز.

شو حالده *Transcendental* کله سنک مقابلی اوله رق عینی معنایی افاده ایدن برانی
کله سنی، و *Immanent* کله سنک مقابلی اوله رق ینه عینی معنایی افاده ایدن جوانی کله سنی
اصطلاح اوله رق آلیرز.

ضمیل نعمه الله

[۱] ابن رشد - فصل المقال فیما بین الحکمة و الشریعة من الاتصال.

[۲] جلدکی - الغایه.